

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	2
1.1. Problemstilling	2
1.2. Metode	3
1.3. Bysantinsk og Engelsk historieskrivning	4
1.4. Michael psellus	6
1.5. William av Malmesbury	7
1.6. Gesta Stephani.....	7
2. Hoveddel	8
2.1. Født til å være keiserinner	8
2.2. Personlighetene til keiserinnene	10
2.3. Forfatterne som støttespillere	13
2.4. Kvinner som hærførere	15
2.5. Hoffpolitikk	16
2.6. Rollene til ektemennene	18
3. Avslutning	19
3.1. Konklusjon	19
3.2. Litteraturliste	21

Innledning

I denne oppgaven vil jeg prøve å frem et nytt perspektiv på kvinnelige monarker, gjennom en komparativ analyse. Kasus for studien er keiserinne Matilda av England (1102-1167) og keiserinne Zoe Porphyrogenita av Bysants (c. 978-1050). Jeg vil undersøke begge kulturer og hvordan monarkene regjerte. Ved å sammenligne hvordan historikerne skrev om keiserinnene tror jeg vil gi et unikt innblikk inn i deres samtid. Ved å se på hva slags roller de hadde som ledere og hvordan de brukte den makten de hadde, vil jeg finne ut hva slags former for makt de kunne utøve. Utenom å se på hvilke roller som ble plassert på dem som ledere vil jeg også se på om det var forventninger til hvordan de skulle oppføre seg når de regjerte med en ektemann eller uten.

I denne oppgaven skal jeg derfor svare på problemstillingen: Hvordan forholdt historikere seg til den politiske innflytelsen til kvinnelige ledere i middelalderen og hvordan ble de to keiserinnene vurdert som politiske ledere?

Jeg vil se på om det er visse stereotyper vi kan kjenne igjen i dag som ble plassert på keiserinnene i middelalderen, eller om det er forskjellige forventninger til dem enn til mannlige ledere. Ved å se på dem gjennom øynene til historikere håper jeg å finne tydelige ulikheter og likheter. Primærkildene jeg har valgt å bruke *Fourteen Byzantine rulers* av Michael Psellus (1018-1078/96), *Historia Novella* av William av Malmesbury (ca. 1080-1143), og *Gesta Stephani* (skrevet omkring 1148-53). Jeg vil senere ta for meg troverdigheten, og om metodene til historikerne.

England på 1200-tallet hadde lenge vært preget av kongene sin knytning til vest angelsakser konger, noe vi kan se ved Matilda. Men frem til 1217 var England, Skottland og Irland en del av en fransk kulturell deling.¹ Dette var i bakgrunnen under borgerkrigen mellom Matilda og Stefan. I Bysants døde keiser Basil II i 1025 etter å ha regjert i nesten 50 år, han etterlot Bysants som et dominerende land i sin tid, og etter han gikk det gjennom flere finansielle kriser og politiske.² De finansielle krisene er noe vi kan se under Zoe sin tid, hun var kjent for å bruke mye gull og være gavmild.

¹ David Crouch, *Medieval Britain c.1100-1500* (Cambridge, UK: Cambridge university press, 2017), s.30.

² Michael Angold, «Belle époque 1025-1118,» i *The Cambridge history of Byzantine empire*, red. Jonathan Shepard (Cambridge: Cambridge university press, 2009), s.583.

Vi kan også se flere skifter av makt gjennom Zoe og et opprør eller krise for folket når Zoe blir bannlyst.

Før Matilda hadde vendt tilbake til England fryktet Stefan at flere lojale ville gi slottene sine til Matilda. Matilda klarte å samle en hær og fange Stefan i 1141, men hun klarer ikke diskutere lovene til folket i London ettersom de ikke vil bli styrt av henne slik som hennes far gjorde. Hun blir ikke kronet og etter at lojale til Stefan samler opp tropper ender hun opp med å flykte. Matilda kommer senere tilbake til England med hennes sønn og kjemper for å få tronen på hans vegne, men i begynnelsen vill hun ha tronen for seg selv.

Hendelsene rundt Zoe, foregår hovedsakelig når hun overfører makten til en ny keiser, noe hun gjør med hennes to ektemenn og så hennes adoptive sønn. Det er også en viktig hendelse når hun blir bannlyst av hennes adoptive sønn, og hvordan folket reagerer. I tillegg til at de etter det vil at hun skal regjere med sin søster, men Zoe kort etterpå overfører makten igjen til en ny keiser, som betyr at hun gjør det fire ganger før hun dør.

Metode

Denne oppgaven baserer seg rundt metoden komparativ historie. Det betyr at man tar for seg to fenomener eller flere og trekker frem likheter og ulikheter. I denne oppgaven vil jeg ikke bare bruke historikernes tekster til å sammenligne keiserinnene, men jeg vil også sammenligne historikerne og deres metode, for å se på visse agendaer de kunne ha hatt ved å skrive om keiserinnene. Dette er altså en sammenligning ikke bare av historikernes sine meninger om dem de skrev om, men jeg søker også en innsikt i hvorfor og hvordan de skrev sine tekster. Det er noe jeg vil ta med i håp om å få en bedre oversikt over meninger om keiserinnene og hvilke hendelser man mente var viktige. Det som blir sett på er ikke bare to ulike individer, men også deres kulturer og hva man mente var viktige hendelser i deres liv.

Ulemper ved komparativ historie ifølge Leidulf Melve, kan være at abstraksjonsnivået blir for høyt, man vil ha et fokus på det individuelle og sammenligner derfor oftest bare to fenomener.³ Det er også det individuelle som gjør at det blir et større fokus på å sammenligne ulikheter og ikke likheter. Nå man ser på det individuelle kan det være

³ Leidulf Melve, «Komparativ historie: ei utfordring for historiefaget?» *Historisk tidsskrift 2009 Bind 88*: s.67

interessant å se etter det som skiller dem, men når man ser på to ulike kulturer og de som regjerer over dem, kan det være interessant om det er noe som er likt. Det kan være like spennende å finne likheter til tross for personlighetene til keiserinnene, kulturelle forskjeller og andre ting som skiller dem.

Sammenligningen blir kvalitativ ettersom oppgaven tar utgangspunkt i tekstanalyse for å undersøke hendelser rundt keiserinnene. En ulempe ved dette er at materialet ofte formidles fra en persons ståsted, som kan ha en egen «bias». Dette gjør det vanskeligere å trekke konklusjoner, men vi kan få en innsikt i hva historikerne mente var viktig å fortelle om. Beretninger, eller alle kilder som kan leses og fortelle deg hva som skjedde. Vi har førstehandsberetninger eller øyevitneskildringer som er opplysninger gitt av personen som var til stede ved hendelsen, slik som Psellus eller William av Malmesbury. I en slik beretning får vi den personens egne iakttagelser, fortalt med egne ord. Som er noe jeg vil se på ved kildene mine. En kilde kan også være en levning som forteller oss noe mer om hva som står skrevet med ord, vi kan bruke kilden til å si noe om tiden til teksten og konteksten. Vi kan også bruke en kilde som en beretning, da kan man prøve å si noe om det som ligger utenfor konteksten kilden ble lagget i. Det er vanskelig å si om man kan bruke en kilde objektivt, men man kan få mye ut av å bruke en kilde som en levning, med tanke på den kilden sin troverdighet og opphav.

I tillegg til historikernes side i en hendelse, deres synspunkter på en person, og motivasjonene deres. Det er viktig å påpeke at det er vanskelig å si hvor mye vi kan vite om hvordan de to keiserinnene regjerte når man ikke vet mye om deres personlighet. Man kan også se holdningene til de som skrev om keiserinnene ut ifra det lille de sa om personligheten til dem. Det som er i fokus for dem er visse handlinger og slektstreet.

Bysantinsk og engelsk historieskriving

Et av hovedtrekkene ved historiografi under middelalderen er krøniken, eller historie som en krønike. En krønike fremstiller alt som kronologisk, ikke tematisk og de var ofte religiøse. Krøniker hadde ofte et moraliserende formål, fordi man ville at dem som leste den skulle lære av historien.⁴

⁴ Ernst Breisach, *Historiography Ancient, Medieval and Modern third edition* (Cambridge: Cambridge university press, 2007), s.121.

Et annet trekk vi ofte ser ved middelaldersk historieskrivning er øyevitneforklaringer. Som vi også kan se i de primærkildene jeg vil ta for meg, Michael Psellus og William av Malmesbury, skrev mange historikere om hendelser de hadde enten sett eller hørt om, de skrev om hendelser som foregikk i deres nåtid. Troverdigheten til Michael Psellus og William, det er viktig å være kritisk til det historikerne skriver om keiserinnene. Både Psellus og William, skriver om keiserinnene i et bedre lys, og de har forskjellige grunner til å gjøre dette. William av Malmesbury ble spurt om å skrive om familiehistorien til Matilda, og lener mer mot hennes side i borgerkrigen. Michael Psellus hadde en viktig rolle i myndighetene i Bysants, han var en viktig rådgiver for flere monarker. Vi må derfor være kritiske til det Psellus har skrevet om Keiserinne Zoe, ettersom det er tvilsomt han ville ha skrevet noe som kunne plassert dem i et dårlig lys, eller risikert hans egen jobb.

Den perioden jeg vil fokusere på kommer innenfor midtperioden av bysantisk historieskrivning (843-1204).⁵ Noen generelle trekk ved bysantisk historieskrivning er at man skiller om det er et historisk verk basert på hensikten til verket og metodene brukt for å skrive om hendelsene. Forfatterne av verkene legger ofte vekt på hvor de har fått tak i kildene sine, om de så hendelsen eller hvem som fortalte dem om hendelsen.

For å forklare den historieskrivningen vi ser på i Matilda sin tid, vil jeg kort begynne med en av hovedfigurene innenfor utviklingen av britisk historiografi. Geoffrey av Monmouth skrev *History of the kings of Britain* hvor han fortalte historien om britene fra begynnelsen til det syvende århundre, en bok som ga britene en interessant og flott fortid å lese om. Han baserte sin bok på muntlige walisiske fortellinger.⁶ Geoffrey sine historier om helter hadde stor innflytelse på britisk historieskrivning og de fikk et bilde av en ideell monark gjennom historiene om Arthur.⁷ Å skrive krøniker om monarker gikk fra å være en fasinasjon til å bli en blanding av ideell konge og historie basert på kilder. Dette ble noe som lignet på den franke sjangeren *Chanson de geste*, idealet rundt en konge blandet med det som faktisk hendte og hendelser som man fant opp.⁸

⁵ Leidulf Melve, *Global historiograf, historie og historieskrivning frå dei eldste tider til i dag* (Oslo: Dreyers forlag, 2014), s.100.

⁶ Breisach, *Historiography*, s.111.

⁷ Breisach, *Historiography*, s.112.

⁸ Breisach, *Historiography*, s. 119.

Historikere fokuserte mer på monarker og helter som ga en viss stabilitet til kongefamilien rundt deres familiebakgrunn og eventuelt hvem som har rett på tronen. Når enkelte historikere skrev historie av mer fantastisk eller mytologisk karakter, var det andre som baserte tekstene sine på øyevitner eller skriftlige kilder.

Michael Psellus

Michael Psellus var en bysantisk filosof og historiker som ble født omkring 1018. Dødsåret er ikke så lett å fastsette, men han døde sannsynligvis en gang etter 1078, og var kanskje fortsatt i live omkring 1096.. Dette betyr at han levde under deler av keiserinne Zoes regjeringstid. I sin tekst tar han for seg fjorten personer som regjerte i Bysants, blant annet Zoe og hennes søster Theodora. Michael Psellus beskriver ikke bare deres liv, men også hva han holdt på med på den tiden, om han studerte, hadde sett en hendelse med egne øyne eller om det var anerkjent av folket hvordan noe hadde foregått. I et tilfelle skriver han «Constantine ended his reign just after I had begun my elementary studies (...) I both saw Romanus and on one occasion actually talked with him.»⁹ Psellus forteller om egne møter med keisere eller keiserinner og når han faktisk fikk sett visse hendelser slik som opprøret når Zoe selv ble bannlyst i året 1042. Det Psellus baserer seg på er derfor hendelser han har sett eller hørt om, som betyr at han selv prøver å finne sannheten fra disse hendelsene. Noe som kan være problematisk, slik som under opprøret når han selv sa han ikke klarte kontrollere følelsene sine.¹⁰ Michael Psellus var en sentral rådgiver for keiserlige myndigheter. Man kan derfor anta at Psellus ikke hadde en interesse i å fremstille sine egne gjerninger, eller ulike monarkers gjerninger i et lys som er fordelaktig eller ufordelaktig. Derfor må vi være kritiske til Psellus sine kommentarer rundt monarkene.

Psellus la vekt på det kristne eller religiøse når han skriver sine tekster, noe vi kan se når han viser beundring for hvor gudfryktig keiserinne Zoe var. Han gikk tilbake til et fokus på tidlig kristen idealisme. Dette kommer tydelig fram i krøniken: «It is my custom to attribute to divine providence the governance of great events, or rather,

⁹ Michael Psellus, *Fourteen Byzantine rulers* (London: Penguin books, 1966), s.63.

¹⁰ Psellus, *Byzantine rulers*, s.145.

consider that all occurrences derive from providence, if only our human nature is not corrupted». ¹¹

William av Malmesbury

William av Malmesbury var en engelsk historiker som levde samtidig som keiserinne Matilda. I *Historia Novella* William av Malmesbury tar William for seg årene 1128-1142 og avslutter med et løfte om å fortsette krøniken. Så vidt vi vet, var imidlertid dette det siste han skrev. Han begynner teksten med å henvende seg til Robert av Gloucester (c. 1090-1147) og sier «Now your highness's mind desires the transmission to posterity of those things that, by a wonderful dispensation of God, have happened in England in recent times.»¹² William skriver om sine hensikter ved å starte fra 1128 for at det skal være lettere å følge med i historien og hevder at han ikke vil favorisere noen i hans tekst. William av Malmesbury referer ofte til Matilda enten som keiserinne, «formidable lady» eller bare «lady», og skriver om historien rundt Matilda og Stefan fra hennes side. William skriver dystert om Stefan sine triumfer og om England sin fremtid hvis Stefan regjerer. Med dette i baktankene må vi være kritiske til hvordan William av Malmesbury fremstiller keiserinne Matilda.

William tar også i bruk flere skrevne kilder i hans verk, for det meste brev. Men han er nøye ved å legge vekt på sikker kunnskap: «For I have always dreaded putting in writing, for transmission to posterity, anything that I did not know to be established fact.»¹³ William legger altså vekt på hvor og hvem han har fått sine kilder fra, og lignende Psellus nevner William hvis han har møtt noen eller sett en hendelse.

Gesta Stephani

Denne teksten er skrevet av en ukjent forfatter som var en av kong Stefans tilhengere og dermed motstander av keiserinne Matilda og hennes parti i den engelske borgerkrigen 1135-1154. Matilda blir i verket konsekvent omtalt som «the countess of Anjou» eller kun «the countess», mens William av Malmesbury omtaler henne mer aktverdigg som «the empress». Gjennom *Gesta Stephani* kan vi få et innsyn i hva en motstander av keiserinne Matilda mente om henne.

¹¹ Psellus, *Byzantine rulers*, s.104.

¹² William av Malmesbury, *Historia Novella* (Oxford: Clarendon press), s.1.

¹³ William av Malmesbury, *Historia Novella*, s.28.

I teksten *Gesta Stephani* selv om man ikke kjenner til forfatteren, kan man se at det er en klar «bias». I teksten ser vi en favorisering av kong Stefan og at Matilda blir gjort om til en skurk. I forhold til William av Malmesbury som mener at England går inn i en mørkere periode når Stefan regjerer over England.

Hoveddel

Født til å være keiserinner

Først vil jeg snakke litt om denne ideen om at keiserinnene var født til rollen. William av Malmesbury og Michael Psellus mente at de var rett til rollen på grunn av deres familie. Det som ofte blir nevnt om keiserinne Zoe hennes fødselsrett som monark. Keiserinne Matilda derimot giftet seg inn i et monarki og fikk tittelen keiserinne, men vi kan kanskje heller se på hennes makt som en fødselsrett.

Først vil jeg se på Matilda (f. 1102 – d.1167). Kong Henrik I av England (r. 1100-1135) hadde et ønske om at datteren Matilda i 1126 valgt til tronarving med en lojalitetsed fra rikets viktigste aristokrater, hvis Henrik skulle dø uten en mannlig arving.¹⁴ Ved Henriks død i 1135 ble imidlertid løftet brutt da Stefan av Blois gjorde krav på tronen. Årsaken til løftebruddet var nok de snevre kjønnsrollene på den tiden. Englands aristokrati ønsket ikke å bli styrt av en kvinne. Matilda i hennes første ekteskap hadde tittelen «Queen of the Romans», etter at hennes første ektemann døde, tok hun tittelen keiserinne, hun foretrakk og ikke bruke tittelen til sin andre ektemann «Countess of Anjou».¹⁵ Noe hennes andre ektemann Geoffrey av Anjou respekterte, han refererte til henne som datteren til Henrik I kongen av England og keiserinne. Matilda brukte tittelen keiserinne i Normandie, og en stund i England før hun fikk tittelen Engelskmennenes frue. England hadde ikke hatt noen regjerende kvinner før, som kan være en grunn til at det var vanskelig å akseptere Matilda, men Matilda sin bruk av tittelen keiserinne sier noe om hva hun syntes om sitt eget krav.

Det som Keiserinne Matilda var født med var ikke en tittel slik som Zoe, men makt. Et sentralt poeng i *Historia Novella* er at Matilda er etterkommer av to kongehus. Det Normanniske fra Vilhelm Erobrerne, og det angelsaksiske fra Ecghberht av Wesseks.¹⁶

¹⁴ William av Malmesbury, *Historia Novella*, s.2.

¹⁵ Marjorie Chibnall, *The empress Matilda, Queen consort, Queen Mother and Lady of the English* (Oxford: Blackwell, 1991), s.70.

¹⁶ William av Malmesbury, *Historia Novella*, s.2.

Matilda sin familie på både hennes fars og moren hennes side, gikk tilbake flere århundrer. Noe som ga henne et sterkt krav på tronen når hennes bror døde.

Keiserinne Zoe derimot har et krav på tronen i sin egen rett, sammen med søsteren Theodora. Faren deres ville helst at begge skulle gifte seg, og at ektemannen ble gjort til regjerende keiser. Keiserinne Zoe i motsetning til Matilda hadde en føderett på tittelen sin, men Zoe ble også født in i et monarki hvor de allerede hadde hatt regjerende keiserinner, som Irene (f. 797-802). Det er allikevel Zoe som delegerer keisermakten til sin ektemann. Psellus nevner en samtale mellom Michael IV (regjerte 1034-1041) Zoes andre ektemann og hans bror, hvor broren vil at Zoe skal adoptere deres nevø som tronarving. Her får vi et innblikk i hvor viktig arven og fødselsretten til Zoe var for å kunne bli sett på som legitime monarker. Psellus beskriver hva broren sa slik «The empire belongs by inheritance to Zoe, and the whole nation owes greater allegiance to her, because she is a woman and the heir to the throne»¹⁷ Det er en interessant endring i bysantisk suksesjonsstenkning, men det virker som om de ikke hadde noen konkrete regler for hvordan tronen skulle overføres fra en hersker til en annen. Vi ser klart hva flere mente om Zoe sin fødselsrett, men også en bemerkning om at en annen grunn er at hun er en kvinne, som er interessant. For deres mål, altså keiseren og hans bror, var det viktig å få folket til å akseptere deres sønn fordi Zoe gjorde det. Folket tok imidlertid Zoes side basert på hennes familie og at hun var veldig gavmild mot dem.

Hvor kommer kravet til tronen fra og hvem er det som opprettholder det? Som vi kan se ved både Matilda og Zoe, ville begge fedrene deres fortsette arverekken gjennom sine døtre. De ville beholde familien sitt krav på tronen ved å få arvinger. Men da Zoe overtok tronen som regjerende keiserinne i 1028 var det for sent for henne å kunne få noen arvinger. Matilda derimot var ikke raskt nok ute til å legge krav på tronen i 1135. Men det er uansett viktig at de blir sett på som en form for kontinuitet for deres kongelig familier. Flere monarker brukte krønikere og historikere til å få nedskrevet familien deres historie, som en slags propaganda for hvorfor de har rett på tronen. Dette er noe Moren til Matilda gjorde, og Matilda. Slektsforskning ga Matilda et krav på begge sider av familien, men viste også at hun kom fra en lang rekke med gamle engelske konger. Kong Stefan prøvde også å bruke dette til hans fordel, på hans mors

¹⁷ Psellus, *Byzantine rulers*, s.100.

side stammet han også tilbake til Vilhelm erobreren.¹⁸ Kvinner var ikke bare linker mellom viktige konger, men prestisjen til en familie kunne også øke, hvis de hadde en viktig helgen lenger bak i familien eller en dronning.

Som vi har diskutert fikk keiserinnen tittelen sine på ulike måter. Keiserinne Matilda hadde flere titler, men over alt hadde hun en makt på grunn av hennes familiebakgrunn, som gjorde at hun kunne bruke tittelen keiserinne og senere fikk tittelen Engelskmennenes frue. Keiserinne Zoe hadde en føderett på hennes tittel, og brukte makten som kom med tittelen til å overføre makt. Det er også forskjeller i kulturene, etter hvor akseptabelt det var å ha en regjerende keiserinne, for Zoe hadde Bysants allerede hatt en keiserinne før.

Personlighetene til keiserinnene

Hvordan ble keiserinnene oppfattet, og var det egentlig et fokus på deres personligheter i historieskrivningen? Det var en akseptabel måte å regjere for en keiserinne og det var som stedfortreder for en sønn før han kunne regjere. Matilda leder på en mer «mannlig» måte noe som ikke akkurat skaffet henne støttespillere. Matilda giftet seg igjen med grev Geoffrey av Anjou, som hun fikk tre sønner, en av dem den fremtidige kongen av England, Kong Henrik II. Henrik II (f.1133-1189) ble Matilda sin metode for å få tronen. Som det er beskrevet av Chibnall, så ser det ut som om Matilda godtok at hun selv ikke kom til å regjere, men at hun kunne hjelpe sønnen med å få tronen, hun kunne vise at en datter kan videreføre makten til å regjere hvis en sønn ikke klarer det.¹⁹

Senere i hennes liv endret Matilda lederstil når hun fikk en sønn, men det var tidligere klart at hun ville ha tronen for henne selv. William av Malmesbury derimot omtalte Matilda på en vennligere måte enn andre historikere, men han skrev også at hun lignet på sin far noe som kunne bli sett på en negativ måte, fordi hun var en kvinne som prøvde å utøve makt i et land som ikke hadde hatt en keiserinne før.

Trekkene som blir sammenlignet mellom Matilda og faren er ulike i ulike kilder. Matilda som brukte sin makt omtrent som faren, men blir beskrevet som snobbete, og alle måtene hun ligner på sin far på blir vurdert som negative i motsetning til Henrik I.

¹⁸ Peter Sigurdson Lunga, "Queens and demons: Women and power in English royal genealogies c.1100-c.1223" I *Conquests in Eleventh Century England*, Boydell & Brewer, s.231.

¹⁹ Chibnall, *The Empress Matilda*, s.206.

Det blir nevnt av Chibnall at Matilda, broren hennes og hennes far kunne alle bli beskrevet som «of stock of tyrants», dette ble sett på som negativt for Matilda i forhold til hennes far og bror, fordi det ble forventet at hun skulle være mer feminin.²⁰ Rollen hennes brakte frem maskuline trekk, visse trekk nevner Chibnall blir belønnet slik som mot eller styrke.

Som beskrevet i *Gesta Stephani* begynte Matilda når hun var i England å oppføre seg direkte motsatt av det som var forventet av kvinner på den tiden når hun forsøkte å vinne borgerkrigen og tronen, hun var mer arrogant: «She at once put on an extremely arrogant demeanour instead of the modest gait and bearing proper to the gentle sex, began to walk and speak and do things more stiffly and more haughtily than she had been wont (...) she actually made herself queen of all England and gloried in being so called»²¹. Dette var etter at Matilda hadde returnert til England og møtte flere som var lojale til henne og som tilbød henne land eller slott, hun tok også flere lojale til Stefan som fanger, i tillegg til Stefan. I dette tilfelle holdt hun på med å diskutere hvilke lover folket i London skulle leve under, de ville ha noe lignende Kong Edward sine lover og ikke hennes far. I tillegg til synet på kvinner på den tiden, regjerte ikke Matilda på en måte som var akseptert for kvinner på den tiden, altså for en sønn før sønnen kunne ta over. Matilda viste selv at hun mente hun hadde krav på tronen i sin egen rett, og var arrogant, streng, lik hennes far.

Keiserinne Zoe blir ofte beskrevet av Psellus som en gavmild person, som raskt plukket opp ideer, men som ikke var like god på å forklare dem. Han skriver også ofte om hennes interesse for gull, men ikke fordi hun ville beholde det selv, det var et annet tegn på hennes gavmildhet. Hun blir ikke bare beskrevet med ømhet og som en gavmild eller vennlig person, men også som en hardhet av forfatteren. Andre rundt henne har sikkert sett forskjellige sider, hennes gavmilde side til folket og den mer harde siden når hun straffet folk. Et knep flere utsatte keiserinne Zoe for, ifølge Psellus, var å falle ned på bakken som om man var slått ned av lynet, og de fikk gull med en gang av Zoe. Men de måtte svare på gavmildheten på rett måte «If he expressed his gratitude with too much effusion, he would promptly find himself in chains of iron.»²² Som sin far var Zoe rask til å bruke tortur som straff eller påføre

²⁰ Chibnall, *The Empress Matilda*, s.204.

²¹ K. R. Potter, R. H. C Davis (red.), *Oxford Medieval texts: Gesta Stephani* (Oxford University press, 1976), s.119.

²² Psellus, *Byzantine rulers*, s.238.

blindhet, og dette kunne bli straffen selv for en mindre alvorlig forbrytelse. Psellus beskriver at flere kunne blitt straffet med blindhet hvis det ikke var for keiseren Romanus III (1028-34).²³

Keiserinne Zoe var gavmild, satte Gud høyt i sitt liv, men hadde også et temperament som sin far, noe vi også kan se i sjalusien mot søsteren Theodora. Psellus skriver at når de var eldre var sjalusien ikke lenger der for hennes søster og rival, etter den korte tiden de regjerte sammen.²⁴ Psellus snakker mye og virker spesielt imponert over Zoes gudfryktighet. Psellus nevner også at Zoe ikke hadde noen interesse i det kvinner vanligvis holdt på med, slik som veving. Zoe hadde en større interesse for å lage nye typer parfyme og urter fra India eller Egypt som hun brukte som offer til Gud. Hun kledde seg heller ikke slik det var forventet av kvinner av hennes rang, hun gikk i lettere stoff, som ikke var dekorert eller for prangende. Til tross for Zoes gavmildhet, noe som ledet til en fri flyt av gull når hun og søsteren regjerte, mente Psellus at ingen av søstrene hadde det rette temperamentet til å regjere.²⁵

Keiserinne Zoe sin personlighet er kompleks, hun virker enten hard og kald eller nøytral og rolig. Spesielt i en situasjon hvor hun ble låst inn i «Womens quarters» av hennes andre ektemann Michael IV. Ifølge Psellus var hun dessuten ulik andre kvinner: «She avoided the despicable feminine trait of talkativeness and there were no emotional outbursts.»²⁶ Var hun rolig og ikke plagget av situasjonen, eller bare justerte hun seg til situasjonen?

Keiserinne Zoe ble sammenlignet med sin far. I Psellus krønike får vi ofte høre mer om keiserinnenens familie enn om deres personligheter. Når vi får høre om Zoe sin personlighet er det ofte om hennes gavmildhet, som Psellus ofte roser. Keiserinne Matilda blir også sammenlignet med hennes far, med begge keiserinnene er det ikke positivt å bli sett på som maskulin, med Matilda sin arroganse, Zoe sin hardhet eller Zoe sine uvanlige interesser som parfymen eller urter. Matilda i forhold til Zoe ville regjere, men flere i England deriblant støttere av Stefan var usikre på å ha en keiserinne. Zoe kunne ha regjert, men valgte å overføre makten flere ganger til tross for det flere syntes om den fremtidige keiseren. Der vi kan se ved begge keiserinner er

²³ Psellus, *Byzantine rulers*, s.239.

²⁴ Psellus, *Byzantine rulers*, s.186.

²⁵ Psellus, *Byzantine rulers*, s.157.

²⁶ Psellus, *Byzantine rulers*, s.95.

at de begge kunne justere seg til situasjonen de var i. Matilda aksepterte etter hvert at det ville være lettere for flere å akseptere hennes sønn som konge enn henne som dronning. Zoe som beskrevet av Psellus når hun ble låst inn i «women's quarters» hadde ingen emosjonelle utbrudd, men det ble beskrevet at flere ennå fryktet hva hun kunne gjøre derfra.

Forfatterne som støttespillere

Man kan lure på hvorfor historikerne valgte å skrive om akkurat disse keiserinnene, noen av dem ble spurt om å skrive familiehistorien mens andre hadde en egen agenda å forfremme. Vi har allerede sett hvor viktig slektsforskning var for å forfremme kravet Matilda og hennes fetter Stefan hadde på tronen. Hvilke konsekvenser får forfatterne rolle som støttespillere for analysen av deres tekster. Forfatterne skriver også mye om sitt eget liv i tekstene, de skriver om livshendelser og hendelser koblet til keiserinnene. De legger heller ikke alltid skjul på sine meninger i en vanskelig situasjon eller en kontroversiell hendelse.

Psellus prøver for det meste å holde seg nøytral, i sine beskrivelser av dem som regjerte. Men det er tydelig i hans beskrivelser av keiserinne Zoe, at han er en av hennes støttespillere for henne. Zoe hadde også folkets støtte da hun ble bannlyst av en som de så på som noen fra små kår i forhold til Zoe og hennes familie eller arv. Keiserinne Zoe sin adoptive sønn, en nevø av hennes ektemann Michael IV, ville regjere uten Zoe. I begynnelsen omtalte Michael V Zoe som «my mistress», «the empress», hennes navn kom alltid før hans, noe som skapte sjalusi for Michael V.²⁷I følge Psellus ble Michael V mer og mer sjalusi og utelukket Zoe fra alt, Psellus går videre og sier «he made her an object of ridicule, for he treated her like a prisoner of war.»²⁸ Kort etter dette ble Zoe tiltalt for forræderi og bannlyst.

Psellus har også flere ganger vist hvor mye han beundrer Zoe sin gudfryktighet, hengivenhet og gavmildhet. Selv om han har gitt grunner til hvorfor man burde frykte henne, har han ikke beskrevet hendelsen rundt hennes første ektemann som drap. Psellus viste til hva flere mente hadde skjedd altså at Zoe hadde forgiftet sin første ektemann, men han sa ikke at det var sant.

²⁷ Psellus, *Byzantine rulers*, s.123.

²⁸ Psellus, *Byzantine rulers*, s.132.

William av Malmesbury er en klar støttespiller for Matilda og han skriver historien for å støtte hennes krav til tronen.²⁹ Matilda brukte historieskrivning for å forsvare sitt krav og hun støttet William sitt arbeid. William når han snakker om Roger en biskop som hadde sverget troskap til Matilda, om hvorfor det han hadde sverget ikke er gyldig lengre kom med begrunnelser som William som var lojal til Matilda, var usikker på å tro Roger. Roger mente at han hadde sverget dette basert på at keiserinnen ikke skulle gifte seg med noen utenfor England, uten å konsultere han og de andre, etter troskapseden i 1126.³⁰ William sier om dette «I would not wish it to be thought that I accepted the word of a man who knew how to adapt himself to any occasion (...) I merely, like a faithful historian, add to my narrative what was thought by people in my part of the country»³¹. I dette tilfelle er det William selv som skal ha hørt Roger, men skriver allikevel at an ikke vil stole på en mann slik som han. William velger selv hvem han vil stole på om det er de som ennå var lojal og ikke brøt det de hadde sverget til Matilda, eller om han ikke gjør det. Som sier noe om hans lojalitet ved å kritisere Roger som brøt det han hadde sverget.

Williams beskrivelser av kong Stefan er i begynnelsen ikke like negative som de blir mot slutten av hans tekst. William beskriver Stefan som en mann som mangler dømmekraft: «Though you admired his kindness in promising, still you felt his words lacked truth and his promises fulfilled»³². Selv om William i begynnelsen nevner Stefans vennlighet, endrer William syn etter at Stefan blir løslatt og tar makten igjen, beskriver William det som om England har falt tilbake til elendighet igjen.

Konsekvensene for hvordan William, Psellus og Gesta Stephani beskriver keiserinnene, gjør det vanskelig å få et klart bilde over hendelsene i livet til keiserinnene. Det som blir skrevet om dem kommer fra enten en støttespiller eller en motstander. Selv om begge historikerne fremstiller sine metoder, og det de mener er den rette metoden å fremstille kilder slik en historiker burde. Kan man se at deres meninger er tydelige i hvordan de omtaler keiserinnene, hvilke titler de bruker og hvordan de beskriver dem.

²⁹ William av Malmesbury, *The history of the English kings: Letter II, title Another letter to the Empress.*

³⁰ William av Malmesbury, *Historia novella*, s.3.

³¹ William av Malmesbury, *Historia novella*, s.3.

³² William av Malmesbury, *Historia novella*, s.15.

Kvinner som hærførere

Det tok en stund før Matilda returnerte til England for å ta tilbake tronen, det er flere spekulasjoner på hvorfor hun brukte så lang tid til å reise tilbake, en er at hun var gravid³³. Det er allikevel tydelig at hun selv følte hun hadde et sterkt krav på tronen ettersom faren ønsket at alle skulle sverge sin lojalitet til henne. Matilda hadde flere som var lojale til henne og som hjalp henne. Både halvbroren hennes Robert av Gloucester (1090-1147) og onkelen kong David I av Skottland (r. 1124-1153), hjalp henne. Matilda sine metoder endret seg da hun fikk en sønn, men det er tydelig i begynnelsen at hun ville ha tronen for seg selv. Hun bruker sin tittel som keiserinne fremfor sin ektemanns tittel. I det føydale systemet Matilda var født inn i var det vanskelig å kunne utøve makt på like linje med en mann, ettersom kvinner ble sammenlignet med Maria eller Eva.³⁴ Selv om flere hadde sverget en ed til henne garanterte ikke dette at hun skulle bli den neste monarken.

Når Matilda ikke var fysisk til stede for å legge et krav på tronen, var det fetteren Stefan som tok makten og ble kronet i 1135. Matilda og hennes andre ektemann tok Normandie året etter at Stefan var blitt kronet, freden i England ble brutt under Stefan sin tid og flere begynte å bygge ulisensierte slott, flere ble arrestert av Stefan fordi han trodde de skulle gi slottene til Matilda når hun returnerte til England.³⁵ Kort etter at hun kom tilbake til England for å møte de som var lojale til henne kommenterer Beem «she began operating like an independant female feudal lord, minting coins and granting charters and patronage with a decidedly virago-like flourish.»³⁶ Som tidligere nevnt tok hun Stefan til fange i 1141, noe *Gesta Stephani* ikke så lyst på, det som blir Matilda sitt fall nå er hvordan hun reagerte på kravene til folket fra London, de ville leve under lover lignende Kong Edward og ikke Hennes far sine lover. Hun ble sendt vekk fra Westminster før hun kunne bli kronet. Hennes siste forsøk var å ta slottet til biskopen, når han hadde nektet å møte henne, Matilda hadde også nektet å løslatte Stefan. Flere tropper ble sendt mot henne som var lojale til dronning Matilda, Stefans kone og som var lojale til Stefan. Beem kommenterer «Matilda was forced to flee,

³³ Chibnail, *The Empress Matilda*, s.66-67.

³⁴ Charles Beem, «The virtuous virago: The empress Matilda and the politics of womanhood in twelfth-century England» I *Scholars and poets talk about queens*, red. Carole Levin og Christine Stewart-Nunez (New York: Palgrave Macmillian, 2015), s.86.

³⁵ Beem, «The virtuous virago», s.90.

³⁶ Beem, «The virtuous virago», s.91.

mounting “a horse in a male fashion”. It is provocative that, in adversity, her virago-like behavior was commended”.³⁷

Kan vi også se på Zoe som en hærfører? Jeg tror vi kan se kvaliteter som Matilda måtte bruke som hærfører i Zoe. En viktig hendelse for Zoe hvor hun kunne vise sine strategiske ferdigheter var når hun ble bannlyst. Visste hun ikke hvilken effekt hun hadde over folket og hvordan de ville reagere på at hun ble bannlyst. Zoe holder seg mer nøytral enn når folket henter tilbake hennes søster, men Zoe er rask til å bestemme seg for å regjere sammen med søsteren Theodora. Kan dette ha vært av frykt for at søsteren ville tatt over alene? Theodora viste ikke en nøytralitet slik som Zoe når hun tok over tronen, fra Michael V som hadde bannlyst Zoe.

Større forskjeller mellom Zoe og Matilda når man ser på Matilda som en hærfører. Det er klart at Matilda er en hærfører i hennes første ekteskap bli hun med hennes mann på felttog, og med hennes andre ektemann tar de over Normandie. Men hun reiser alene til England, møter de som er lojale til henne og tar over slott, hun klarer å fange Stefan og viser flere «Virago» ferdigheter. Hun klarer derimot ikke å bli kronet og ender opp med å flykte, og kommer tilbake senere med hennes sønn, som senere blir kronet. Zoe er like bestemt hver gang hun overfører makten til en ny keiser. De klarer begge å justere seg etter hvilken situasjon de er i. Når man ser på dem som hærførere er det større forskjeller individuelt, men også i forhold til kulturene deres, Zoe kunne ha styrt med hennes søster i en lengre periode, men valgte å ikke gjøre det. Det var ikke like lett for Matilda å utøve makt som en keiserinne.

Hoffpolitikk

Det er forskjeller mellom keiserinnene når det kommer til hoffpolitikk, dette er noe vi ser sterkest hos keiserinne Matilda ettersom hun var en ledende part i en borgerkrig i forhold til keiserinne Zoe som var for det meste ved hoffet og flyttet makten fra keiser til keiser flere ganger. Keiserinne Zoe ble oppfattet på flere måter, men det virker som om hennes gavmildhet mot folket, kan ha reddet henne når hun ble bannlyst av sin egen adoptivsønn. Det ble opprør for å få henne tilbake og flere hentet hennes søster tilbake for å rette opp situasjonen. Dette peker mot at folket var glad i keiserinnen sin, eller at de ikke ville ha alternativet som var keiser Michael V. Selv om det er flere tegn til at folket likte keiserinnens gavmildhet ifølge Psellus, er det også flere tegn til trekk

³⁷ Beem, “The virtuous virago”, s.95.

som lignet mer på hennes far. Hun kunne også være like brutal i hennes form for straff. Vi har jo også sett at Zoe ble sendt til «Women's quarters» noe hun i følge Psellus håndterte bra, men selv om Psellus nevner at det var en frykt for henne, kan man anta at det var mer enn det Psellus ville skrive ned. Psellus beskriver det mange trodde hadde skjedd til Zoe sin første ektemann ikke det han trodde, og at det var en frykt når hun ble låst inne, men med tanke på at Psellus ville fortsette å være på monarkene sin gode side, kan det ha vært mer alvorlig?

Etter sin første ektemanns, Romanos IIIs, død var det flere som fryktet Zoe som jeg har nevnt. Romanus druknet ifølge noen, eller ble muligens druknet av noen av vennene til Zoes neste ektemann. Det var også flere som mente at Zoe og hennes neste ektemann Michael IV var årsaken til Romanos III sin død. Psellus beskriver en smertefull sykdom som sakte gjorde Romanus svakere og svakere. Flere mente at det var Zoe som sakte forgiftet keiseren. Psellus skriver også at «It was universally accepted among the rest that they first bewitched him with drugs, and later had recourse to a mixture of hellebore as well.»³⁸ Psellus beskriver også at Zoe kun gikk inn for å se at Romanus holdt på å drukne, for å være sikker på at han var en døende mann. Garland mener episoder slik som mordet av Romanos III har blitt tonet ned på grunn av Zoe sin rolle som en keiserinne og arving, men at Zoe spilte en viktig rolle i mordet av Romanos III.³⁹

Det som foregikk rundt Romanus' død forklarer nok at det var en viss frykt for henne. Som tidligere nevnt ble Zoe låst inn i kvinnehuset ved hoffet av sin andre ektemann Michael IV. Dette kan ha vært i frykt for at Zoe skulle gjøre det samme med han, som hun muligens gjorde med Romanos III. Psellus sier følgende om hendelsen: «They were exceedingly afraid of her as if she was some lioness which for a while had laid aside her ferocity».⁴⁰ Psellus mener at det var lurt av Michael IV å frykte Zoe. Selv om folket tydelig må ha hatt andre følelser for Zoe, er det tydelig at flere som var nær rundt henne på hoffet følte det var grunner til å frykte henne. Vi kan også se hennes innflytelse over folket og hoffet gjennom ektemennene, selv om det var de som styrte så var det hun som ga dem makten. Zoe hadde en sterk nok innflytelse over hoffet med tanke på at når hun blir bannlyst og hun blir brakt tilbake, ville de ennå at hun skulle

³⁸ Psellus, *Byzantine rulers*, s.82.

³⁹ Lynda Garland, *Byzantine empresses women and power in Byzantium ad. 527-1204* (London: Routledge, 1999), s.157.

⁴⁰ Psellus, *Byzantine rulers*, s.96.

regjere. Zoe ble også verdsatt av sin søster, som vi kan se når søsteren velger å spille en annen fiolin når de skal regjere sammen. Hennes søster bruker ikke like mye gull slik som Zoe, og deres tid som samkeiserinner var kort ettersom Zoe giftet seg snart etterpå.

Matilda sin andre ektemann Geoffrey av Anjou styrer i Normandie under hennes andre ekteskap, når hun først fikk tittelen keiserinne. De tok raskt kontrollen over Normandie etter Stefans kupp i 1135. Matilda var svært aktiv i ung alder i Normandie og fulgte etter sin ektemann og lærte mye om hoffet. I forhold til Zoe kan vi si at Matilda var mer aktiv som hærfører enn innen hoff politikk, eller på en helt annen måte enn Zoe. Vi kan allikevel se eksempler som når Matilda samler sinne allierte før hun kommer til England. Hvordan hun håndterte problemet til London, og kravene de hadde. I forhold til de oppgavene hun hadde i sitt første ekteskap var Matilda godt forberedt til å lede et folk. Men med metodene som var lik hennes far, passet dette ikke for folket i London, hun var ikke forberedt nok for rollen der.

Rollene til ektemennene

Hva slags rolle hadde keiserinnenens ektemenn til keiserinnene. Det er her vi kan se en stor forskjell fra Matilda til Zoe. Matilda giftet seg først 12 år gammel med keiser Henrik V av Det tyske-romerske riket, noe som gjorde Matilda til en keiserinne i et mektig monarki. Matilda lærte der fra en ung alder hvordan hun skulle regjere. Hun var en aktiv keiserinne og lærte mye om forholdet mellom stat og kirke. Hun overså flere domstol saker; hun hadde sitt eget hoff og fulgte til og med Henrik på felttog til Italia i 1117. Hun uttrykte flere ganger at hun ønsket å regjere over folket så lenge hennes ektemann var i live.⁴¹ I hennes første ekteskap vi kan se grunnlaget for Matilda som en leder, hvor hun får utøve makt.

I sitt andre ekteskap med Geoffrey av Anjou beholdt hun keiserinne tittelen og kaller seg ikke grevinne av Anjou. Som regent i England bruker Matilda dessuten tittelen gitt til henne av folket, *Domina Anglorum* (engelskmennenes frue). Hun kunne utøve mer makt og vise at hun også mente at hun var den rettmessige lederen til den engelske tronen. I motsetning til sitt første ekteskap, får Matilda og Geoffrey barn sammen, tre gutter.

⁴¹ Beem, "The virtuous virago", s.87.

Det er føderetten til keiserinne Zoe som gir tittel, makt og en viktig posisjon til ektemennene. Vi kan se ved Zoe at selv om hun har flere ektemenn, så er hun allikevel verdsatt av folket når hun blir kastet ut av adoptivsonnen. Zoe sin første ektemann hadde var gift før han giftet seg med Zoe, men hans kone ble sendt vekk av Zoe. Det er hun og ikke ektemennene som bringer stabilitet til riket. Med keiserinne Zoe sine ektemenn ser det ut som om de regjerer mens hun har en mer passiv rolle. Hun er verdsatt av folket for sin gudfryktighet og gavmildhet, men samtidig fryktet av noen av sine ektemenn. Zoes politiske innflytelse kan derfor undergravd, men også fordi hun ifølge Psellus hadde ikke noen interesse for politikk. Hun var allikevel grunnen til at fire keisere kom til makten; det var hun som bestemte hvem som skulle regjere.

Som nevnt før brukte keiserinne Zoe hennes makt til å overføre den til en ny keiser, altså den hun valgte. Keiserinne Matilda fikk mer makt av hennes første ektemann, men valgte å ikke bruke tittelen til hennes andre ektemann, hun fikk tre sønner med hennes andre ektemann, hvor en av dem er den fremtidige kongen.

Konklusjon

Keiserinnene fra starten av er ulike i hvordan de fikk sine titler. Keiserinne Matilda giftet seg inn i det Tysk romerske riket og fikk mer makt på den måten, men senere brukte hun tittelen keiserinne. Hun valgte å ikke bruke sin andre ektemanns tittel, greve, og Matilda fikk senere en tittel, engelskmennenes frue. Zoe derimot hadde en føderett på hennes tittelen sin, og brukte makten som kom med tittelen til å overføre makt fra keiser til keiser. Det er en forskjell i forhold til kulturene til keiserinnene, for Zoe hadde Bysants allerede hatt en keiserinne og var mer åpen til å ha en regjerende keiserinne. Slik som når Zoe og hennes søster Theodora regjerte sammen. For keiserinne Matilda som var født inn i et føydalt system, var det vanskelig p utøve makt på lik linje med menn, eller likt som hennes far, noe vi kan se når hun prøvde å bli kronet å måtte diskutere lovene til folket av London. Begge keiserinnene ble sammenlignet med sine fedre. Zoe for sin hardhet når hun utøvde straff på folk. Matilda for hennes lederstil. Zoe hadde i tillegg interesser som var uvanlige for kvinner på hennes tid. Keiserinne Zoe ble beskrevet av Psellus som en kvinne som ikke holdt på med det vanlige kvinner gjorde, hun kledde seg heller ikke som man forventet at en keiserinne skulle kle seg. Zoe var gavmild og gudfryktig, noe Psellus ettersom han har nevnt det flere ganger syntes er et viktig trekk for henne. Keiserinne Matilda ble beskrevet av Gesta Stephani som arrogant, og at hun oppførte seg på en

måte som en kvinne ikke burde. Visse trekk ved Matilda som hennes mot og styrke, som er «virago» lignende trekk, ble til og med belønnet i hennes samtid. Men hennes mer harde, arrogant side ble sett på som en negativ side ved henne.

Det er vanskelig å få et bilde av personlighetene til keiserinnene når man ser dem gjennom kildene til historikere som var støttespillere, eller motstandere. Man får ikke sett et nøytralt bilde av keiserinnene. Men gjennom historikerne, selv om de hadde sine egne meninger og grunner for å skrive forsiktig om visse temaer, kan man se meningene til en side av hendelsene. Vi kan kanskje se på Zoe som en mer empatisk leder ifølge Psellus sammenlignet med Matilda. Zoe er mer nøytral og ikke like sterk i rollen som keiserinne når hun var gift i forhold til når hun regjerte med sin søster. Ettersom det er folket som reddet henne basert på hvor gavmild de så henne, i tillegg til at hun ble sett på som den legitime keiserinnen.

Keiserinne Matilda i forhold til Zoe hadde et klart mål, med å prøve å ta tronen for seg selv, som fikk henne til å vise mer maskuline sider, som gjorde at hun ble mislikt. Keiserinne Matilda overførte makten til flere keisere, og hvis man tror Psellus var hun selv ikke interessert i Politikk, selv om hun var en viktig lenke for kontinuitet, var det lettere for henne å bli sett på som gavmild. Med tanke på at hun ikke var særlig politisk aktiv før hennes adoptive sønn prøvde å bannlyse henne. Zoe utenfor hoffet, kan ha hatt det lettere å bare bli sett på som gavmild, og den legitime keiserinnen, en det var for Matilda.

Zoe hadde også sine kontroversielle øyeblikk, hennes første ektemann var gift før han giftet seg med Zoe. Keiserinne Zoe sendte konen hans vekk. Skiftet fra Romanus III til Michael IV var også dramatisk, Psellus spekulerte lite med hvor mye Zoe var involvert i Romanus III sin død, men sa at det var anerkjent at hun hadde drept han. Det er en hardhet i Zoe i denne hendelsen, som blir beskrevet av Psellus. Zoe sin justering til forskjellige situasjoner og keisere, viser en forståelse for den politiske situasjonen rundt henne. Hun hadde en innflytelse over hvilken retning monarkiet i Bysants kunne gå, som burde bli anerkjent.

Keiserinne Matilda ulikt Zoe viste sin arroganse eller hardhet gjennom hærføring, og hennes kamp for å bli kronet. Men ble undervurdert av flere i hennes samtid, hennes involvering i hennes andre ektemanns kamp i Normandie, og hennes egen kamp i

England for å fange Stefan og bli kronet, er noe som burde bli sett på som trekkene til en militær og politisk leder.

Litteraturliste

Primærkilder:

K. R. Potter and R. H. C Davis (eds), Oxford Medieval texts: *Gesta Stephani*, Oxford university press, 1976.

Psellus, Michael. *Fourteen Byzantine Rulers*. London: Penguin books, 1966.

William av Malmesbury. *Historia novella*. Oxford:Clarendon press, 1998.

William av Malmesbury. *The history of the English Kings* Letter II, title *Another letter, to the Empress*.url:[file:///C:/Users/Aina/Downloads/Pages%20from%20William%20of%20Malmesbury%20\(Gesta%20Regum%20Anglorum\).pdf](file:///C:/Users/Aina/Downloads/Pages%20from%20William%20of%20Malmesbury%20(Gesta%20Regum%20Anglorum).pdf)

Sekundærkilder:

Angold, Michael. «Belle Epoque or crisis? (1025-1118). » Chapter. In *The Cambridge history of the Byzantine Empire c.500-1492*, edited by Jonathan Shepard, 583-626. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.

Breisach, Ernst. *Historiography Ancient, Medieval, and Modern third edition*. Chicago & London: The university of Chicago press, 2007.

Beem, Charles. “*The virtuous virago: The empress Matilda and the politics of womanhood in twelfth-century England*,” *I Scholars and Poets talk about queens*, Redigert av Carole Levin og Christine Stewart-Nunez, S. 85-98. New York: Palgrave Macmillian, 2015.

Chibnall, Marjorie. *The empress Matilda, Queen consort, Queen Mother and Lady of the English*. Oxford: Blackwell, 1991.

Crouch, David. *Medieval Britain c.1000-1500*. Cambridge, United Kingdom; New York: Cambridge university press, 2017.

Garland, Lynda. *Byzantine empresses, women, and power in Byzantium AD 527-1204*. London: Routledge, 1999.

Lunga, Sigurdson Peter. *Queens and demons: Women in English royal genealogies c.1100-c.1223*. I: *Conquests in Eleventh Century England: 1016,1066*. Boydell & Brewer. S.225-241. (2020).

Melve, Leidulf. *Global historiografi, Historie og historieskrivning frå dei eldste tider til i dag*. Oslo: Dreyers Forlag, 2014.

Melve, Leidulf. «Komparativ historie: ei utfordring for historiefaget?.» *Historisk tidsskrift* 2009, Bind 88 s. 61-80.